

„Za poznání historie by se platit nemělo,“ říká Aleš Knížek

01.09.2014

Armádní muzeum na Žižkově stojí pod Vítkovem již od roku 1932 a je jedním z nejnavštěvovanějších muzeí v České republice. O husitství, odboji, samotném Žižkovu a budoucnosti VHÚ se Radniční noviny bavily s plk. Alešem Knížkem, ředitelem Vojenského historického ústavu, který vidí naši čtvrť jako nedílnou součást novodobé Prahy.

O armádním povolání panuje podvědomí, že se dědí z otce na syna. Jak je to u vás?

Vůbec ne. Jsem zřejmě výjimka a žádná rodinná tradice tu není. Bavila mě však vždycky historie, především vojenská.

V Armádním muzeu Žižkov VHÚ pracujete přes 20 let. Jaké to je žít pod Vítkovem?

Je symbolické, že muzeum bylo postaveno na úpatí hory Vítkova – československé legie se hlásily k husitské tradici. Líbí se mi tady. Jsem rodilý Pražák a Žižkov si z dětství pamatuju jako tajemnou čtvrť se starým viaduktem. Je zajímavé sledovat, jak se tato čtvrť rozvíjí. Z chudé dělnické čtvrti se během jediného století stalo zajímavé místo. Praha by bez Žižkova nebyla Prahou.

Zmínil jste husity. 12. července se koná opět akce Husiti na Vítkově. Jak se na ni těšíte?

Je dobře, že se připomínka slavné bitvy odehrává na stejném místě. Po odborné stránce jsme se podíleli na minulém ročníku. Co bylo ale nejdůležitější, že Vítkov byl najednou plný lidí. Památník i muzeum ožily, lidé viděli šermířské kluby, ale hlavně si uvědomili, že tenhle kopec existuje a můžou na něj kdykoli přijít.

Husitství je v dnešní době vnímáno jinou optikou než dříve.

Je to určitá etapa naší historie a musíme se na ni dívat z různých úhlů. Z pohledu první republiky byla husitská idea základním pilířem našich legií a armády. Když se malovaly náborové letáky pro československé zahraniční vojsko, měl výtvarník Vojtěch Preissig velké dilema – pro neexistující státní vojsko nemohl používat státní symbol. Každá armáda potřebuje svoji ideu a právě v husitství ji našlo. Prvorepubliková armáda byla založena na husitských tradicích, pak samozřejmě nastalo zneužití husitského odkazu po roce 1948.

Nedávno v chrámu sv. Cyrila a Metoděje proběhla slavnostní prezentace dvou publikací historiků Vojenského historického ústavu. Můžete je představit?

Kniha *Muži z Ringway I / Českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941–1945* Jindřicha Marka je věnována osudům pěti stovek československých parašutistů, kteří prošli výcvikem ve středisku na britském letišti Ringway u Manchesteru v letech 2. světové války. Text je doplněn řadou fotografií a seznamem všech padlých, popravených a zemřelých parašutistů i dalšími dokumentárními přílohami.

Publikace Jiřího Plachého *Horší než doba války... / Osudy parašutistů z Velké Británie v pounorovém*

Československu se týká období, kdy parašutisté, bojující ještě nedávno proti nacistům, byli náhle perzekuováni a pronásledováni příslušníky vlastního národa. Plachý popisuje pounorové perzekuce parašutistů, ale i částečnou a posléze úplnou rehabilitaci v 60. letech, respektive po roce 1989.

Vyšla ještě jedna kniha, o níž se musím zmínit - *Na křídlech světové války* od Jiřího Rajlichy. Publikace má podtitul *Epizody ze života českých aviatiků v rakousko-uherském letectvu* a zásadním způsobem přispívá k poznání dosud méně známé role českých vojáků za první světové války. První knižní publikace o českých vojenských aviatících c. a k. mocnářství vychází přesně 100 roků po vypuknutí 1. světové války. První polovina tohoto průkopnického díla se zabývá počátky a organizací rakousko-uherského letectva a jeho technikou. Druhá polovina je věnována některým válečným epizodám za účasti českých aviatiků, ať již na ruské, italské či jiných frontách.

Věnujete pozornost i novodobým válečným veteránům?

Samozřejmě! Snažíme se v rámci projektu *Historie v misích* zdokumentovat působení českých vojáků v zahraničních operacích. Je to velice důležité.

Co připravuje Armádní muzeum Žižkov nyní?

V úterý 24. června se uskutečnila vernisáž výstavy V zákopech první světové války. Expozice ukazuje konflikt z pohledu těch, kteří jím byli zasaženi přímo a nejvíce – tedy z pohledu obyčejných vojáků, ať už byli na straně Rakouska-Uherska či vítězných států. Na osudech několika z nich bude válka prezentována jako událost, která, ačkoliv byla vnímána každým z nich různě, je všechny navždy poznamenala. Všichni vojáci prošli peklem zákopů, a pokud přežili, vraceli se domů s nadějí na život v míru. V tom mezi nimi nebyl rozdíl. Návštěvník proto bude procházet válkou spolu s vojáky v rakousko-uherských stejnokrojích a stejně tak s Čechy-legionáři v ruských a francouzských uniformách. Hlavním výstavním motivem je vlak. Fenomén železnice se ukázal v tomto konfliktu jako zásadní. Vlak odvážel po celou dobu konfliktu mobilizované vojáky na frontu, vlakem se vraceli vojáci po letech bojů do svých domovů. Současně při nebezpečí průlomů vlastní obrany umožnila železnice rychle soustředit posily a přehradit postup nepřítele.

Představíte na výstavě nějaké výjimečné exponáty?

Ve sbírkách Vojenského historického ústavu Praha se nachází největší dochovaná kolekce stejnokrojů a pobočních zbraní arcivévodě Františka Ferdinanda d'Este. To nejlepší z ní je prezentováno v úvodní části výstavy. Z jeho pobočních zbraní to jsou především bohatě zdobené šavle – rakousko-uherská šavle pro důstojníky pěchoty vzor 1861, dále šavle pro důstojníky námořnictva vzor 1850/71 nebo šavle pro důstojníky jezdecktva. Z palných zbraní Františka Ferdinanda d'Este jsou vystaveny zavedené vzory armádních pušek nejen z výzbroje monarchie, ale také řady jiných evropských zemí.

Sbíрку stejnokrojů Františka Ferdinanda lze rozdělit do několika skupin. Nejpočetnější jsou stejnokroje čestného majitele pluků s hodností plukovníka, dále generálské a admirálské se skutečně dosaženými hodnostmi a poměrně kuriózní stejnokroj majitele „darovaného“ ruského pluku.

Příští rok uplyne 70 let od konce 2. světové války. Co chystáte k této události?

Máme v úmyslu vytvořit mapu povstání na Žižkově. Pamětníků už moc není a mladší ročníky by měly vědět, co se ve zdejších ulicích opravdu dělo.

Zajímá se vůbec nejmladší generace o vojenskou historii?

Není to jako dřív, kdy jsme čekali ve frontách na Hubáčkův *Pacifik v plamenech*. Když ale vidím zájem o

vojenskou historii, zůstávám optimistou. O moderní historii se ale na školách bohužel učí až na konci roku v posledních ročnících, kdy už děti spíše vyhlíží prázdniny. Snažíme se pomáhat učitelům dějepisu, jak to jde. Vojenský historický ústav má svůj edukativní program Operace Historikon, který nyní doplnila i hra Tajemství vojenského kufříku. Nabízíme školám i komentované prohlídky muzea. Vstup do našich muzeí je zdarma. Za poznání historie by se platit nemělo.

Aleš Knížek (nar.1969) pracuje ve Vojenském historickém ústavu již 20 let. Jako ředitel pečuje o hmotné památky našeho vojenství a armády a zodpovídá za vědecko-výzkumné, muzejní a knihovní zařízení resortu Ministerstva obrany.

Text a foto: Martin Hošna